

Verslag Schervendag 2017

Zaterdag 21 januari kwamen ruim 50 leden van de LWAOW en geïnteresseerden voor het vierde achtereenvolgende jaar bijeen in het Archeologisch Diensten Centrum (ADC) voor het bijwonen jaarlijkse Schervendag. Na het gebruikelijke openingswoord van voorzitter Jan Venema, heette Joep Verwij, namens het ADC aanwezigen van harte welkom. In zijn welkomstwoord gaf hij aan dat het ADC, gelet op de overheidsbezuinigingen in de archeologie, de activiteiten van de vrijwilligers graag ondersteund en voornemens is dat ook in de toekomst blijven doen.

Als oud-marine officier sprak hij zijn onvrede uit over de plundering van de Nederlandse scheepwrakken bij Indonesië. Hij vroeg aanwezigen ook de wrakken op de Noordzee met de nodige voorzichtigheid en piëteit ten opzichte van mogelijke slachtoffers te onderzoeken.

In het rijkelijk van sprekers voorziene programma opende Willem Vos de rij met zijn

Willem Vos bij zijn voordracht over de bouw van de Batavia
(foto: Geert van der Velde)

voordracht over 'De bouw van de Batavia'. De archeologie, zo begon hij zijn voordracht, heeft ook een bijdrage geleverd aan de bouw van de Batavia omdat er geen bouwtekeningen van waren. Voor zijn reconstructie van het bouwplan heeft hij verschillende bronnen geraadpleegd die elkaar soms aanvulden maar ook wel eens tegenspraken. Uit de verkregen gegevens stelde hij zijn bouwtekeningen samen. Zijn plan om een replica te bouwen werd eerst voor niet reëel gezien. Na de kiellegging in 1985, waarvoor het

hout uit Denemarken werd gehaald, groeide het project uit tot een bejubeld plan dat in de jaren daarna door ruim 1,5 miljoen mensen werd bezocht. Aan het project, dat als werk-ervaringsproject diende werd door ca. 630 jongeren meegewerkt. Daarnaast waren nog ca. 600 vrijwilligers bij het project betrokken, voor rondleidingen en andere activiteiten.

In zijn voordracht ging hij uitgebreid in op de details van het schip. In zijn betoog gaf hij aan dat het een goed project is geweest met goede mensen uitgevoerd. De bouw- en detailtekeningen die Willem Vos voor de bouw van de Batavia maakte zijn in het boek 'De bouw van een Oost-Indiëvaarder' opgenomen. In de lunchpauze kon dit boek, gesignd door de scheepsbouwmeester, aangeschaft worden.

Na Willem Vos was het woord aan Tom Buijtdorp die ons meenam in een 'Zoektocht in de archieven van een verdronken burcht'. Het ging hier om de verdronken burcht Brittenburg, die tegenwoordig weer in de belangstelling staat. Zijn zoektocht zo liet hij aan documenten zien beperkt zich niet alleen tot de Nederlandse archieven, maar ook in de Franse archieven kwam hij verwijzingen tegen over het bestaan van de Brittenburg.

Uit zijn verhaal blijkt duidelijk dat archiefonderzoek de nodige tijd vraagt en dat en dat aan het begin van een onderzoek niet bekend is wanneer alle gegevens bekend zijn en waar het uiteindelijk compleet is. Menig vrijwilliger in de maritieme archeologie zal het met een beperkter onderzoek moeten stellen.

Na de lunch, met uiteraard een kroket werd, alvorens het programma werd voortgezet, het

Albert Zandstra overhandigd aan Johan Opdebeeck het eerste exemplaar van het boek 'Basiskennis Maritieme Archeologie' (foto: Feiko Riemersma).

boek 'Basiskennis Maritieme Archeologie' gepresenteerd. Dit boek is de totaal herziene versie van het 'Cursusboek Maritieme Archeologie'. Het nieuwe boek is het resultaat van de samenwerking tussen de RCE en leden van de LWAOW en zal ook gebruikt worden bij de Basis cursus Maritieme Archeologie die jaarlijks door de LWAOW wordt georganiseerd. Daarnaast is het ook een naslagwerk voor vrijwilligers in de maritieme archeologie die zich willen bekwamen in de vaardigheden voor de juiste uitoefening van deze hobby. Aan de realisering van

deze uitgave is door 23 personen, zowel uit de professionele als uit de hoek van vrijwilligers in de maritieme archeologie een bijdrage geleverd. Het eerste boek van deze uitgave werd door Albert Zandstra aan Johan Opdebeeck overhandigd als dank voor zijn bijdrage aan dit boek maar ook aan zijn, nimmer aflatende aanwezigheid bij de weekenden voor de Basis cursus Maritieme Archeologie.

Aansluitend nam Rob Oosting voorzitter van Stichting BOS, tot grote verrassing van Albert het woord. Het bestuur van de Stichting BOS kende de Jef van den Akker Award 2017 aan Albert Zandstra toe vanwege zijn inspirerende rol als trekker voor de voltooiing van dit naslagwerk en de diverse uitvoerende taken die hij binnen het bestuur van de LWAOW vervult.

Rob Oosting overhandigd aan Albert Zandstra de Jef van den Akker Award voor zijn activiteiten binnen het bestuur van de LWAOW (foto: Feiko Riemersma).

Na dit intermezzo werd het programma vervolgd en was het woord aan Seger van den Brenk over het onderzoek in de Beulakerwilde in Noordwest Overijssel.

Beulakerwilde is ontstaan door vervening van het gebied waarbij het afgegraven veen via handelaren in Blokzijl naar Amsterdam werd verkocht. In het gebied lag het dorpje Beulake dat in november 1776 tijdens een stormvloed door ongecontroleerde vervening in het water verdween, waarna de laatste bewoners naar hoger gelegen gebieden vertrokken. In 1969 deed

Rint Massier, amateurarcheoloog en duiker daar de eerste vondsten, Deze zijn in de vele jaren daarna uitgebreid is tot ca. 8000 fragmenten aardewerk, totaal ca.920 kg.

Beulakerwilde is eigendom van Natuurmonumenten die meer bekendheid willen geven aan de ligging van het voormalige dorpje Beulake. Op 15 januari 2016 werd door Periplus Archeomare een side scan sonar onderzoek uitgevoerd voor inventarisatie van mogelijk nog aanwezige objecten in het gebied. Hieruit kwamen 180 punten naar voren, variërend van oude

Naast de ca. 8000 geborgen fragmenten tijdens het duikonderzoek weer nieuwe vondsten aangetroffen (fotos: Periplus Archeomare).

autobanden, boomstammen, kabels en enkele veenkluiten. Van 92 punten kon niet aangegeven worden wat het was; een duikverkenning zou hierover duidelijkheid kunnen geven. In overleg met de RCE werd aan Natuurmonumenten voorgesteld dit duikonderzoek met vrijwilligers uit te voeren. Beide organisaties gingen hiermee akkoord waarna het duikonderzoek op 9 juli 2016 met leden van Stichting Archeos Fryslân werd uitgevoerd. Mogelijk kan in een volgende bijeenkomst iets meer over de resultaten van het onderzoek verteld worden.

Vervolgens nam Othmar Schimmel ons in vier stappen mee in de betekenis van fotogrammetrie. Deze techniek die al lang in de luchtfotografie en daaraan gekoppelde

Othmar Schimmel over de mogelijkheid van fotogrammetrie de vrijwilliger in de maritieme archeologie (foto: Feiko Riemersma).

kartering bekend is kan ook onderwater gebruikt worden bij het in beeld brengen van maritieme objecten. Aan de hand van een aantal voorbeelden gaf hij aan hoe hij zelf een aantal opnames heeft gemaakt, met een eenvoudige Gopro-camera en het Agridsoft Photoscan programma. Deze techniek maakt het mogelijk om ook bij slecht zicht vindplaatsen onderwater op eenvoudige wijze in beeld te brengen. Gezien de vragen die uit de aanwezigen kwamen is het voor zeker dat vrijwilligers in de maritieme archeologie zich de komende tijd hierin zullen gaan bekwamen.

Peter Seinen gaf uitleg over een aangetroffen palenrij in Middelaar, een kerkdorp in Noord Limburg. Aanvankelijk werd gedacht dat het ging om restanten van bomen, maar toen bleek dat ze aangepunt waren, werd deze gedachte al snel verlaten. Gedacht wordt dat het hier gaat om restanten van een oude brugfundering of oeverbeschoeiing die mogelijk verband houdt

met voormalig Huys te Middelaar dat in de tweede helft van de 17^e eeuw door Franse troepen zwaar is beschadigd. Op de resten is later een boerderij is gebouwd.

Ber Sterkendries nam ons mee naar het onderzoek van een houten scheepswrak in de

Het schilderijtje dat het begin was naar een onderzoek in de Oosterschelde (foto: Ber Sterkendries).

Oosterschelde dat begon naar aanleiding van een schilderijtje in het museum in Zierikzee. Een sonaropname gaf een duidelijke verhoging te zien, waarna een duikverkenning werd uitgevoerd. Uit dendrochronologische datering van enkele stukken bleek dat het zou om hout dat in het zuiden van Italië en Spanje voorkomt. In het wrak gevonden aardewerk was van merk P. Ragout uit Maastricht van omstreeks 1853. Het wrak zijn meerdere vondsten aangetroffen zoals enkele slingerkogels, fragmenten van waterkruiken die gedateerd kunnen worden 1600/1650. Al met al heeft deze vindplaats een rijke verzameling van objecten uit perioden tussen 1300 en 1900. We zullen er de komende jaren zeker meer van horen.

Vervolgens was het woord aan Klaas Wiersma die leden van Serenity Diving een onderzoek doet naar wrakken rond Engelsmanplaat. Uitgangspunt van hun zoektocht is het vergaan van vele vissersschepen van Peasens en Moddergat in de hevige storm van 1883. Hierbij verloren 83 inwoners het leven. In de zoektocht naar deze wrakken wordt nauw samengewerkt met het museum 't Fiskerhúske en de gemeente Ameland. Uit archiefonderzoek is al een lijst met vele strandingen rond Engelsmanplaat naar voeren gekomen waar ze de komende zomer aandacht aan willen geven.

Berdie de Ruiter sloot de rij van voordrachten over activiteiten uit het veld. Berdie gaf in vijf dia's (ja, zo heten de sheets in een PowerPoint) aan dat hij als vrijwilliger in een archeologisch project van de van de gemeente Zutphen is opgenomen. In het PvE zijn hiervoor de nodige afspraken opgenomen. Uit zijn voordracht kwam duidelijk naar voren dat samenwerking in een project goed mogelijk is. Vooraf duidelijk aangeven wat je als vrijwilliger bij kunt dragen is daarbij wel nodig.

Jan Venema bedankt Ergbert Onrust voor de verzorging van de catering (foto: Geert van de Velde).

Feiko Riemersma overhandigde aan de laatste groep van de Basiscursus Maritieme Archeologie 2015 het NAS-certificaat en het certificaat Maritieme Archeologie. De groep bestaande uit Hans Elslo, Ernie de Jonge, Bas Kremer, Arjan Waterman en Klaas Wiersma heeft aangegeven voor NAS 2 verder te gaan.

Alvorens tot de gebruikelijke afsluiting van de Schervendag met een hapje en een drankje over te gaan bedankte Jan Venema Egbert Onrust voor de catering die ook dit jaar weer op voortreffelijke wijze was verzorgd.